

Ke změnám v důchodových systémech evropských zemí II

Marie Kořánová

Demografická a ekonomická situace si ve většině evropských zemí vyžádala reakci v oblasti důchodových systémů, zejména prodlužování věku odchodu do důchodu a často i změnu pravidel pro výpočet důchodových dávek. Následující příspěvek seznamuje se situací v Norsku a v Nizozemsku.

Norsko

Reformy důchodového systému

Od 1. ledna 2011 došlo k rozsáhlým reformám stávajícího pay-as-you-go systému národního pojištění. Reformy, které pravděpodobně přinesou nižší dávky (zejména pro osoby s vysokými příjmy), zahrnují flexibilní věk odchodu do důchodu a modifikovaná pravidla indexace. Jsou rozfázovány podle roku narození pojištěnce. Osoby narozené v roce 1963 a později získají své peníze zcela na základě reformovaného systému. Pro osoby narozené v období 1954 až 1962 budou platit přechodná pravidla proporcionalně podle obou systémů, tj. lidem narozeným v r. 1954 se 90 % jejich důchodu vypočítá podle starých pravidel a 10 % podle nových pravidel, lidem narozeným v r. 1962 se 10 % důchodu vypočítá podle starých pravidel a 90 % podle nových pravidel. Lidem narozeným od r. 1943 do r. 1953 se budou dávky počítat podle starých pravidel s tím, že budou moci akumulovat penzijní nároky až do 75 let věku. Bez těchto opatření by se podle vlády výdaje na starobní peníze zvýšily z 6 % HDP v r. 2001 na přibližně 15 % v r. 2050.

Klíčové prvky reformy penzijního systému:

- **Flexibilní věk odchodu do důchodu**, pohybující se v rozmezí od 62 do 75 let věku, bude rozfázován počínaje rokem 2011. Podle stávajících pravidel je normální důchodový věk 67 let a jednotlivci si mohou odložit své peníze po tomto věku až do 70 let a akumulovat penzijní nároky.
- **Změna ve výpočtu starobních dávek** má být založena na průměrných celoživotních příspěvcích pracovníka (od 13 do 75 let věku) plus kredity za chybějící období v důsledku nezaměstnanosti nebo poskytování péče. Kromě toho se budou penzijní dávky každoročně upravovat podle růstu mezd minus 0,75 procentních bodů (dávky se nebudou upravovat směrem dolů v případě klesajících mezd). V současné době se peníze vypočítávají na základě 20 let nejvyšších výdělků (pro plnou dávku po odpracování maximálně 40 let) a dávky jsou indexovány podle národních mzdových změn.
- **Penze testovaná na příjem**, která nahradí stávající paušální příspěvkovou veřejnou penzi - je garantováno, že nová na příjem testovaná penze bude alespoň stejně vysoká jako minimální penze vyplácená podle současných právních předpisů.

Veřejné starobní dávky v Norsku se v současné době skládají z paušální příspěvkové penze, speciálního příplatku (vypláceného osobám s nízkými příjmy)

a penze odvozené od výdělků. Paušální příspěvková penze (poskytovaná obyvatelům, kteří žijí v Norsku 3 nebo více let od 17 do 66 let věku) a příplatek spolu tvoří minimální penzi. Povinné zaměstnanecké peníze doplňují veřejnou dávku.

Garantovaný minimální příjem pro lidi, kteří neměli příjem

Každý, kdo žije v Norsku po dobu nejméně 40 let od svých 16 let, má po dosažení 67 let věku nárok na starobní penzi, odpovídající minimální penzi. Je to ekvivalent minimální penze ve stávajícím systému a je to základní garantovaný příjem v rámci nové starobní penze.

Zdroje:

International Update – December 2010. [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2010-12/2010-12.pdf

New national insurance retirement pension. More flexible for you. [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <http://www.nav.no/English/Publications>

Nizozemsko

Shoda sociálních partnerů na důchodovém věku a sociálních programech

V červnu 2010 se sociální partneři dohodli na nových opatřeních upravujících věk odchodu do důchodu podle Zákona o všeobecných starobních penzích a v penzijních programech. V r. 2020 se důchodový věk a kvalifikační podmínky pro podnikové penzijní programy zvýší o jeden rok na 66 let v souladu s prodlužující se střední délkou života. Penzijní programy budou flexibilnější, takže ti, kteří chtějí přestat pracovat, by mohli zvolit odchod do důchodu v 65 letech věku, ale s úrovní dávky o 6,5 % nižší.

Věk odchodu do důchodu

Po selhání jednání sociálních partnerů v říjnu 2009 vláda navrhla vlastní plán zvýšení věku odchodu do důchodu na 66 let s účinností od r. 2020. Sociální partneři navrhuje, aby to platilo jak pro standardní starobní penzi, tak i doplňkovou podnikovou penzi. Od r. 2015 bude každých pět let na základě aktuálních statistických údajů týkajících se střední délky života posuzováno, zda je v horizontu 10 let nutná další úprava věku odchodu do důchodu.

Stabilizace nákladů na dávky a flexibilní penzijní programy

V současné době je třeba čtyř zaměstnanců k zaplacení jedné státní penze, v roce 2050 budou podle odhadů čtyři lidé financovat penzi již dvou důchodců. Stabilizace finančních nákladů si proto vyžádá

úpravy kompenzující dopady prodlužující se střední délky života. Penzijní programy budou flexibilnější a umožní odchod do důchodu již v 65 letech, ovšem s úrovní dávky o 6,5 % nižší. Volba pracovat déle bude odměněna vyššími dávkami.

Ochrana důchodových dávek před účinky inflace

Odbory neuchránily před zvýšením věku odchodu do důchodu zaměstnance, kteří vykonávají těžkou práci nebo dostávají nízké mzdy. Nárok na plnou výši důchodových dávek bude odvozen od minimálního počtu odpracovaných let, práce od mladšího věku tedy umožní dřívější odchod do důchodu. Důchodové dávky budou také spojeny se mzdovými trendy podle kolektivních pracovních smluv, což zaručí, že zůstanou chráněny proti inflaci.

Také programy podnikových penzí reagovaly na postoj zaměstnavatelů, že penzijní pojistné nelze dále zvyšovat, zvýšením důchodového věku. Prodlužující se střední délka života tyto peníze prodražuje a zaměstnavatelé se obávají, aby odbory nechtěly klesající důchodové dávky kompenzovat prostřednictvím doplňkových podnikových penzijních programů.

Pojistné bude zmrazeno na úrovni z roku 2010 a penzijní programy budou v r. 2011 pozměněny v souladu s rostoucí střední délkou života. S účinností od r. 2012 a za předpokladu stabilního pojistného budou penzijní smlouvy aktualizovány, aby odpovídaly finančnímu vývoji. Sociální partneři předpokládali, že na začátku r. 2011 dosáhnou dohody s vládou o změně legislativy v tomto smyslu.

Zdroj:

Grünell, Marianne. *Social partners agree on retirement age and pension schemes*. [cit. 2010-10-20]. Dostupné z: <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/2010/07/articles/nl1007019i.htm> (published: 02-08-2010)

Autorka působí ve VÚPSV, v. v. i.

APSS ČR vyhlásila 2. ročník výtvarné soutěže **Šťastné stáří očima dětí**, která má přispět k odstraňování stereotypů a předsudků o stáří a k jeho chápání jako plnohodnotné životní etapy. Soutěžící ve třech věkových kategoriích (do 5 let, 6–10 let a 11–15 let) do ní mohou zaslat díla ve formátu A3 vytvořená libovolnou technikou s výjimkou křídly. Vítězem zvláštní kategorie Cena veřejnosti se stane autor díla, které získá nejvíce bodů při hlasování na stránkách www.stastne-stari.cz. Díla je třeba zaslat na adresu APSS ČR, Kotnovská 137/15, 390 01 Tábor do 15. 7. 2011. Veřejné hlasování proběhne od 1. do 30. září.